

О.О. Нестеренко,

Київський університет імені Бориса Грінченка

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИГУКІВ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Процес вивчення іноземної мови, зокрема китайської, охоплює оволодіння лексичним та граматичним матеріалами, які реалізуються на рівні мовлення. Тому важливого значення набуває аналіз лексичних одиниць з точки зору їх граматичних характеристик. У цьому контексті актуальним є вивчення вигуків сучасної китайської мови, що активно залучаються в ході комунікації.

Як відомо, вигуки передають різні почуття та емоції, не називаючи їх. Вони використовуються на різних етапах мовленнєвого акту і, відповідно, мають певні позиції у реченні. Потреба у розкритті проблеми використання вигуків сучасної китайської мови на рівні речення підкреслює актуальність статті.

Мета цього дослідження — з'ясувати синтаксичні особливості вигуків сучасної китайської мови. Це і обумовлює завдання статті, що полягає у визначенні граматичної ролі вигуку сучасної китайської мови як члена речення.

За визначенням О.О. Шахматова, речення — це «одиниця мовлення, що сприймається мовцем та слухачем як граматичне ціле й слугує словесним вираженням одиниці мислення». Дослідник аналізує речення за допомогою понять «психологічна основа мислення» та «психологічна основа речення». Психологічна основа мислення охоплює запас уявлень, накопичених попереднім досвідом, а психологічна основа речення — сукупність цих уявлень в акті мислення, який має за мету повідомити іншим людям про них. Цей акт і є комунікацією [6, 19].

Як зазначає В.М. Солнцев, порядок слів у китайській мові є формальним засобом встановлення синтаксичних зв'язків та індикатором граматичної ролі слова як члена речення чи словосполучення. Таким чином, порядок слів у китайській мові виступає засобом пов'язування слів у більшій єдності — речення та словосполучення [5, 2].

З вище зазначеного можна зробити висновок, що позиція вигуку сучасної китайської мови у реченні є індикатором його граматичної ролі та обумовлює словесне вираження одиниці мислення.

З цього приводу В.В. Виноградов підкреслює, що вигуки виступають як особливий тип слів-висловлювань, внутрішньо нерозділених, синтаксично неорганізованих, однак соціально осмислених. Вони формують різні способи вираження з точки зору граматичних категорій [2, 615].

Синтаксичні функції вигуків як специфічних мовленнєвих явищ тісно пов'язані з їх природою. Основними граматичними ознаками цього класу слів є синтаксична автономність.

Зазвичай, вигуки не пов'язані з іншими членами речень будь-якого типу. У реченні вони можуть займати будь-яку позицію, проте більшість із них вживається у препозиції. Наприклад: 哟, 你踩我脚了! — *Ой, ти наступив мені на ногу!* 哼, 这可不行! — *Гм, так не можна!*

У російській мові Н.Ю. Шведова виділяє типи речень, притаманних для розмовного мовлення, важливим структурним елементом яких є непохідні вигуки. Зокрема, автор зазначає, що вилучення вигуку з таких речень спричинить не зміну емоційного та модального забарвлення висловлювання, а порушення предикативної одиниці як певного типу синтаксичної організації. У цьому контексті виділяються речення, що формуються за допомогою: 1) вигуку, 2) вигуку та частки та 3) вигуку й займенника [7, 252].

Під час аналізу використання непохідних та похідних вигуків сучасної китайської мови з'ясовано, що очевидною є їх синтаксична відокремленість та нездатність формувати предикативні структури з іншими членами речення. Однак, у цьому аспекті варто зазначити, що досить поширеним є використання вигуків у поєднанні з підсилювальними частками. Водночас, зв'язок вигуку та частки не несе предикативних ознак, тобто, речення може формуватися лише за допомогою частки чи вигуку. Наприклад: 哎, 小心些啊! — *Ей, обережніше!*

У цьому прикладі використано вигук 哎 [āi], що виражає звертання, а частка 啊 [a] підсилює емоційне забарвлення всього речення. Однак, можливий і такий варіант цього речення: 哎, 小心些! — *Ей, обережніше!* Цей приклад в усному мовленні є менш емоційно забарвленим, проте також виражає емоції мовця у прагненні попередити співрозмовника про щось.

Важливим є той факт, що вигуки тісно пов'язані з модальними частками, адже, з огляду на формальні особливості, деякі вигуки подібні на модальні частки. Наприклад: “啊”, “哎”, “嘿”. Різниця полягає в тому, що модальні частки вживаються у кінці речення, а вигуки сучасної китайської мови не можуть займати таку позицію.

Крім цього, у потоці мовлення вигуки оформляються паузою, а між модальною часткою та попереднім словом її немає. Наприклад:

别忙啊! [biě máng a] — *Не поспішайте!*

У цьому прикладі морфема 啊[a] є модальною часткою з огляду на її позицію.

啊,你说什么? — *А, що ти говориш?*

У цьому ж прикладі використано вигук 啊[á], який стоїть у позиції до наступного речення й виділений комою, що на письмі виражає паузу.

Хоча вигуки загалом й характеризуються синтаксичною аморфністю, проте ці одиниці можуть переходити в повнозначні частини мови, набуваючи лексичного і граматичного значення та номінативної функції, тобто вступають в зв'язок із іншими членами речення. Здатність окремих вигуків переходити в різні частини мови приводить до необхідності відмежування цих слів від власне вигуків, які слугують для вираження лише емоцій людини. Тобто, зазнаючи синтаксичної асиміляції, вигук починає виконувати роль відповідного члена речення [8, 287].

Проаналізувавши вигуки сучасної китайської мови, зроблено висновок, що ці лексичні одиниці в процесі синтаксичної асиміляції переходять до категорій дієслова та іменника. Тому можна означити дієслівну та іменникову асиміляцію вигуків сучасної китайської мови.

1. Дієслівна асиміляція:

— функція присудка в реченні. Наприклад: 你在那儿呸什么呢? — *Що це ти плюнув туди?* У цьому прикладі вигук 呸 [pēi] переходить у категорію дієслова і виконує роль присудка у реченні.

— функція додатку у реченні. Наприклад: 你没听见她呸了一声。 — *Ти не чув як вона хиче.* У цьому прикладі вигук 呸[mǐ] переходить у категорію дієслова і виконує роль додатку у реченні.

— функція обставини. Наприклад: 你甭哎呀地跟我说。 — *Не варто охкаючи зі мною розмовляти.* Вигук 哎呀 [āiyā] у поданому прикладі синтаксично асимілюється та переходить у клас дієслова, виконуючи роль обставини.

2. Іменникова асиміляція:

— функція підмета. Наприклад: “啊!” 是叹词。 — *“А!” — це вигук.* У цьому прикладі вигук 啊[á] є підметом, це цитата, яку взято в лапки.

— функція додатку. Наприклад: 一天到晚老听哎哟, 到底怎么了? — *З ранку до вечора чую скигління, зрештою, скажи, що таке?*

У цьому прикладі вигук 哎哟 [āiyō] переходить до категорії іменника й виконує роль додатку у реченні.

Досить часто в усному мовленні речення формуються лише з вигуків. Наприклад: 喂 [wèi]! — Алло! 天啊! [tiān a] — О, Боже! 呜呼 [wūhū] — О, горе!

З цього приводу А. Вежбицька зауважує, що “вигуки являють собою слова, які можуть самостійно формувати висловлювання” [1, 157].

Як зазначає Г.В. Дагуров, використання вигуків у ролі речення суттєво відрізняється від використання їх в ролі членів речення. Вигук, на думку вченого, виконуючи функцію цілого речення, зберігає свої основні властивості, адже постає коротким сигналом, що слугує для емоційно-експресивного вираження судження [3, 14].

І.І. Мещанінов, між тим, зазначає, що вигуки тісно пов'язані з основним висловлюванням, адже й наступне речення несе в собі різні відтінки емоцій, настрою, відчуттів. У живому мовленні це все передається інтонацією, однак цей аспект майже не враховується лінгвістикою [4, 356]. Таким чином, вигук, виступаючи у ролі речення, зберігає свою смислову значимість, хоча й для його коректного декодування потрібен контекст.

Отже, вигуки сучасної китайської мови характеризуються синтаксичною автономністю, тобто вони не формують синтаксичні зв'язки з іншими членами речення. Використання цих лексичних одиниць тісно пов'язане з модальними частками, які підсилюють експресивність речення з вигуком. У статті також вказані основні граматичні відмінності вигуків та модальних часток на рівні речення. Вигуки сучасної китайської мови зазнають синтаксичної асиміляції. Зокрема, виділено дієслівну та іменникову типи асиміляції цих лексичних одиниць. Вигуки досить часто виступають у ролі речення і у цьому аспекті якнайширше проявляють свій емоційно-експресивний потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описания языков / А. Вежбицкая. — М. : Языки русской культуры, 1999. — 780 с.
2. Виноградов В.В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В.В. Виноградов. — М. : Учпедгиз, 1947. — 784 с.

3. Дагуров Г.В. Особенности употребления междометий в речи / Г.В. Дагуров // Русский язык в школе. — 1958. — № 6. — С. 12–15.
4. Мещанинов И.И. Члены предложения и части речи / И.И. Мещанинов. — Л.: Наука, 1978. — 388 с.
5. Солнцев В.М. О соотношении слова и предложения в китайском языке / Солнцев В.М. — М.: Издательство восточной литературы, 1960. — 10 с.
6. Шахматов А.А. Синтаксис русского языка / А.А. Шахматов. — Л.: Изд-во ВГУ, 1925. — 624 с.
7. Шведова Н.Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи / Шведова Н.Ю. — М.: Изд-во АН СССР, 1960. — 377 с.
8. 汉语语法学 / 邢福义著. — 长春: 东北师范大学出版社, 1997. — 488 页.

D. Oguy, A.I. Galina,

Yuri Fedkovich Chernivtsy National University

THE BASIC PARTS OF SPEECH IN ENGLISH

The definition of the concept ‘part of speech’ is the following: 1 “a traditional class of words distinguished according to the kind of idea denoted and the function performed in the sentence”; 2 “a word belonging to a particular part of speech”: Basic parts of speech, Cf. Adjective, Adverb, Conjunction, Interjection, Noun, Preposition, Pronoun, Verb [19, 1648]. This definition stresses the fact that two aspects are taken into account: the idea denoted by the part of speech and its syntactic function. The purpose of this article is to consider the Basic parts of speech: Noun, Verb, Adjective and Adverb as grammatical Classes of words and phrases, where the elements are not only nouns, verbs, adjectives and adverbs, but also their grammatical equivalents.

The founder of structural linguistics F. de Saussure introduced into linguistics the category of structure according to which language is to be studied as “a system of signs” [11; 12, 436], where a sign, or to be exact, the Linguistic Sign is the entity (= a separate unit that is complete and has its own character [17, 492]) which, being a kind of a linguistic formula (cf. Conversational formulas [9, 3–5]), has both form and content which are inseparable for the sign-maker. The category of form expresses “**the internal**